

„A helyi érzéstelenítés mechanizmusa során, a gyógyszerek az adott területet ellátó idegrostok ingerületvezetését blokkolják. A hatásuk visszafordítható – tehát csak egy ideig állnak fenn –, másrészt a fájdalomérzés a tudat kikapcsolása nélkül gátolódik”

– olvasom egy internetes szaklapon. „Mint akit beoltottak ellene/ de azért még egy kevés kellene/ a boldogsághoz” – ezt viszont már Nyerges Gábor Ádám első kötetének címadó verséből idézem. Ahogy azt Király Farkas, a kolozsvári költőtárs, a

Bicsérdi Ádám 75

JÓLSZITUÁLT BETEG

Nyerges Gábor Ádám:

Helyi érzéstelenítés

hátoldalon található ajánlójában megjegyzi: „Nagyon ravaszul választott magának címet e könyv.” Nyerges kötete bátor bemutatkozás. Nem elégszik meg az első kötetek „így jöttem” attitűdjével. Nagyot vállal azzal, hogy a szeretni képtelen, a boldogságra alkalmatlan emberről mer beszélni. Az emberről, aki mindezek ellenére szeretni tanul, és boldog akar lenni.

Helyezkedjünk el kényelmesen a fogorvosi székben. Az érzéstelenítő mindjárt hat. Szívesen maradnánk még így jó darabig. Nyerges azonban inkább az érdekl, mi történik akkor, ha megérezzük a fájdalmat, még ilyen állapotban is. Sőt, ha azzal is tisztában vagyunk, hogy az érzéstelenítés egyszerű elműlik.

Az előbb azt írtam bátor vállalkozás. A bátor vállalkozások viszont több buktatóval is járnak. Vajon elbír-e egy bemutatkozó kötet ennyi buktatót?

Nyerges Gábor Ádám, 1989-ben született, az első személyi igazolványa már kártya volt és nem füzet, gyanítom, ő is nézte volna a Walt Disney-t azon a vasárnap estén, amikor meghalt Antall József, és feltételezhetően az internetről töltte le zenét. Ebben nem különbözik a generációjának legtöbb tagjától, tőlem sem, így aztán még nagyobb bennem a kíváncsiság, mi az, amit ennyi idősen érdemes papírra vetni. Nyerges az ELTE bölcsészkarához köthető *Apokrif* csoport köpönyegéből bújt ki, pontosabban ő varrta/varrja ezt a köpönyeget, mint alapító-főszerkesztő. A legtöbb a kötetben megjelent vers először az *Apokrif*-ben látott napvilágot. Emellett lelkes publicista (*Kritika*, *Irodalmi Jelen*), mi több (én először így futottam a nevébe még régebben), nem csak letölt zenéket, hanem dalokat is szerez, és nem rest megírni véleményét (*prae.hu*, *rivjuz.blogspot.com*) a kurrens, vagy klasszikus poplemezekről.

Rátérve azonban magára a műre, melyet a bevezetőben, mint gyerek a paraszat, kicsit megpiszkáltam, hadd kezdjem a kötet tárgyalását a végéről. Pontosabban a sorrendben harmadik, záró versciklussal, mely a *rendeltetés szerint* címet viseli. Miért ezzel kezdem? Mert ennek a ciklusnak a költeményeiben tudtam a leginkább elválasztani egymástól Nyerges lírájának erényeit és hibáit.

A *rendeltetés szerint* verseinek középpontjában a szerelmes férfi áll, aki csak tétova és bizonytalan reakcióra képes, ha a szerelem tapinthatóvá válik számára. Ez a női szépségtől megbabonázott férfi azonban folyton – a bizonytalanságot enyhítő – öniróniával képes szemlélni magát. Ez domborodik ki mindjárt a *Faltól falig* gúnyos férfiénekében is: „Mi olyan férfiak vagyunk / akik bátran kutyák szemébe néznek / ha nem túl nagyok és fekszenek”. A *Csendéletekben* már nyersebb ez az önirónia: „megbénított a belémfecskendezett úri neveltetés (értsd:tökéletlenség)”. Nyerges egészen odáig megy egy provokatív gesztussal, hogy *Muszájlesbia* című művében az „örök stróman Lírai Én”-t, egyszerűen, nagybetűs Énre cseréli, ezzel megidézve a dilettáns szerelmes vers bájosan őszinte hangnemét. A Muszáj-versek (*Muszájkatullusz, Muszájlesbia, A Muszáj*) mégsem válnak igazán kiemelkedővé. Főleg a *Muszájkatullusz* és a *A Muszáj* tűnik túlbeszélt versnek. „Írni meg kár, ha a hiszti már jól megy” (*A Muszáj*). Na igen, ez a két vers inkább hiszti, mint vers. A *Muszájlesbiát* viszont megmenti az a megoldás, hogy a költemény egyetlen, mozdulatlan pillanatra koncentrálna. A bénázva ölelkező párt megörököftő mű többet mond el erről az Énről, mint a másik két Muszáj-vers. Bár annál a mondatnál, hogy „(a vers alábbi része szavak hiányában sajnos nem megjeleníthető)”, azért felszisszentem. Ezzel a mondattal utólag meggyengíti, az addig az ölelkezés gyengédségét ellenpontoszó, és jól működő, ironikus hangvételt. Kár, mert ha jókor és jól használja, Nyergesnek előnyére válik fanyar humora. Csak hogy ebből a versből hozzak egy példát: „ha már körénkült popkornnal és kólával / atlétában bokszerben távkapcsolóval a kézben / a főcím alatt seggét vakaró múzeumkörút”.

Nyerges költői nyelve hajlamos a túlcsoportulásra, mégis a szabadversben érzem őt igazán erősnek. Erre a ciklus több verse is jó példa. A *végszükség esete* például ügyesen visszatáncol a túlbeszélés csapdájától. A kötet egyik legmegrázóbb része ez a három oldal. Nyerges ebben a művében magas szférákból indítja versét („fene titokzatos / dőlőbetűs tartomány”), ám mintha maga a versyelv visszakozna ezektől a kimondhatatlan területektől, és egyszerűbb, hétköznapi képekkel próbálna közelebb férközni, ahhoz „amit a szar költők olyan tévedhetetlenül pontosan megéreznek”. De mihez is? Mi rejtőzik az ágy alatt, mi van abban a sarokban, amit „már lusta vagy kiporszívózni”? Tartózkodnék valamilyen direkt olvasattól. Mondhatnám kisiskolás módjára,

hogy ez a vers a halálról szól. A lélekről, az emberi nyomorúságról. Mindegy miről. Mert erről a mindegyről is szól.

Ha azonban a *Helyi érzéstelenítés* csúcspontját kellene megjelölnöm, az a *Szemeszterek a purgatóriumban* lenne. Nagy ívű vers ez, mely az első részében az idős, templomba igyekvő korosztályra csodálkozik rá egy remek leírásban, ahogy azok „megmártóznak pár korty langy urunkban”. A későbbiek során azonban tovább súlyosbodik a vers témája. Szavaink elégtelensége („az igazi áhitatokra nincs szó”) kerül terítékre. Képtelenek vagyunk kifejezni a hitünket: „olyan erő ez a torkomban ami [...] világokat söpör el [...] ami megnémíthat még amúgy igen szófosó költőket is”. Erő és gyengeség, költői öntudat és a költészet hiábavalósága feszül itt egymásnak, melyek ellentétek ugyan, egymás nélkül mégsem léteznének. Az utolsó négy szakasz pedig egészen a szeretni nem tudás felismeréséhez vezet, „hogy mekkora kín és teher / olyan nagyon / nagyonnagyon / (+ nagyon) / nemszeretni tudni valakit [...] kongani / és korgani / fájni”.

Úgyes szerkesztői megoldás, hogy a kötet nem ezzel a verssel zárul. A végére mintegy feloldozásképp, jut még egy gyerekkorból kölcsönzött metaforára (kosaraskártyák csere-beréje) felfűzött szerelmes költemény (*Vörösnak Jordanról és Mengyelejevéről táviratilag*). Van ebben a versben valami, ami fityiszt mutat az egész kötetnek, és mintegy zárójelbe teszi az addig leírtakat. Mert mindig van/lesz egy lezáratlan ügy, ami miatt mégis tovább kutatunk, még akkor is ha újra és újra ugyanaz a fájdalmas felismerés a vége. „Ha ez a vég nekem tesszik. / Ha ez itt a vég, hát az nagyon derék.”, csak hogy Nyergeshez hasonlóan én is Lovasival hozakodjak elő.

Nem szabad persze szó nélkül elmenni a kötet másik két ciklusa mellett sem. Az első ciklus, a *talánok és volnák* esetében indokolt ez az egyszerre bizonytalanságra utaló és feltételes módú cím. Ebben a ciklusban a szárnyait próbálgató költői beszédmóddal szembesülhetünk. Két verset tudnék ebből a ciklusból említeni, mely eléri, vagy legalább megelőlegezi a kötet vége felé jelentkező erős és nagy ívű költemények színvonalát. A *Szimbioziszok*ban már előkerül a kötetet átszövő érzéstelenítés, „érzeletlenítés” képe: „kedélybeteg tintaftolt vagyok / [...] akiben elaludt / [...] minden apró érzelem”. Az elhunyt egyetemi tanár, Lovrity Endre emlékének ajánlott *Karthágó* nyugodtan párba állítható a *A végszükség esetével* vagy a *Szemeszterek a purgatóriumban*nal. Tényleg minden úgy megy-e tovább egy ember elvesztése után? Egyáltalán ki tanította be ezt az abszurd, lélektelen mondatot nekünk, hogy az élet megy tovább? Ezek a kérdések törnek elő a *Karthágó* olykor indulatos, olykor beletörődő sorából.

A *Táv* sekélyes hétköznapiásával („szmájlikkal teleszított képernyő”), a *Holdsütötte* pedig közhelyes ellentétpárjával (szellemi-fizikai észlelés) ront jelentősen a ciklus összképén.

78 A középső, *valami másra* keresztelt rész, a legegyenlőtlenebb színvonalú ciklus a kötetben. Szerepel itt sok minden. Ironikus hangvétellű levelezés Istennel (*I. válasza tizenhatodik megkeresésemre*), ami nem jut tovább egy gimnáziumi poénnál. De itt található a kötet abszolút mélypontja is. A három egymás mellé rakott, jobb kifejezés híján, hazavers (*Kasszandra, Kalandorok kímélete, Tapintsál úgy*). Ezek a versek csak az unalomig ismételt közhelyeket csúrik-csavarják önsajnáltató nemzeti öntudatunkról, a büdös, lejárt szavatosságú valóságunkról. A ciklus messze kiemelkedő pillanata, a címadó *Helyi érzéstelenítés*hez köthető. Itt végre tetten érhető, az a bonyolult, mégis a lényegre irányuló versbeszéd, mely legjobb pillanataiban jellemzi Nyerges líráját. Talán nem merészség azt állítani, hogy itt valamiféle költői hitvallás is kirajzolódik: „*ha föltépek / a jólszituált sebeket / hogy akkor minden de minden elered / és ha lenne még aki simogassa / a hátrahagyott hegeket / hát ne csodálkozz ha visszaköltözik beléd / egy rím*”.

Szándékosan hagytam a végére ezt az idézetet. A bevezetőben azt írtam, hogy Nyerges a szeretni tanuló, de szeretni nem tudó embert helyezi középpontba művészetében. A sebeket, melyeket az örök tanulás során szerzünk, fel kell tépni, de be is kell gyógyítani azokat. Nyerges költészetével nem kevesebbre vállalkozik, mint hogy feltépje ezeket a sebeket, vagy, hogy a kötet egy másik képével éljek, előhúzza az ágy alól a szörnyet. De azzal Nyerges is tisztában van, hogy a sebeket mindannyian gyógyítani szeretnénk. Bölcs módon, szinte kézzelfogható, ahogy saját énjét teszi meg lírájának egyszerre megsebzett, és gyógyítandó alanyának. Ehhez az ideális költészethez akkor kerül a legközelebb, mikor a szabad versbeszédet okosan használja, és felvállal egy-egy hosszabb verskompozíciót. Ez lehet a követendő út.

Megbirkózik-e a *Helyi érzéstelenítés* a maga elé állított akadályokkal? Nos, a kötet erősen hullámzó színvonala miatt szerintem nem. Túl sokszor éreztem azt a bizonyos „na és?”-t a versek után, ezzel ellentétben néhány költemény teljesen a földbe döngölt. Én az utolsó ciklus folytatását kérném Nyerges Gábor Ádámtól.

Maga Nyerges értené a legjobban (ha érdekelné), ha a *Helyi érzéstelenítés* a Radiohead bemutatkozó nagylemezével, a *Pablo Honey*-vel állítanám párhuzamba. Mert mindkét mű esetében olykor megcsillan valami egészen fényes, de még alig venni észre a középszerűségben. Nyerges Gábor Ádám idén októberben publikált a *prae.hu*-n egy esszét, a több mérvadó szakmai fórumon az évtized lemezének választott Radiohead lemezről, a *Kid A*-ról. A *Kid A* a Radiohead negyedik nagylemeze volt. A *Kid A* és a *Pablo Honey* között hét év telt el. (*Orpheusz Kiadó, Bp. 2010*)